

ga upravo proživljavamo. Sva ova četiri zaokreta autor solidno prikazuje i nalizira, pružajući i izvratke iz najvažnijih teoloških tekstova za pojedino razdoblje.

Na kraju knjige nalazi se, osobito za nas koji nemamo obilnu teološku literaturu na hrvatskome jeziku, važan *Bibliografski dodatak* (str. 521-528), u kojemu su donesene bibliografske jedinice razvrstane po poglavljima, koje sadrže sve glavne tekstove i najznačajnije studije o pojedinoj temi. Na kraju se nalazi i *Indeks imena* (str. 599-612).

Što reći na kraju prelistavanja ovoga kompendija "teologija dvadesetog stoljeća"? Prevoditelji vjerojatno nisu ni mogli izabrati zaokruženiije djelo te im valja odati priznanje da su "na vrijeme" (1999. je na kraju XX. stoljeća) izdali jedan ovakav priručnik. Ipak, ne smijemo zaboraviti i neka ograničenja. Gibellini obrađuje katoličku i protestantsku sistematsku teologiju u kojoj prva mjesta zauzimaju njemačka i francuska teološka tradicija, koja se pri kraju otvara Latinskoj Americi i trećem svijetu. Jedina veća zamjerka je potpuni *izostanak pravoslavne teologije*, koja ipak nije beznačajna u teološkim gibanjima XX. stoljeća, ako radi ničeg drugog onda radi utjecaja na razvoj pneumatologije i ekumenske teologije.

U svakom slučaju, Gibellinijeva knjiga veoma je značajno i korisno djelo za bolje upoznavanje i razumijevanje onoga što se danas događa u katoličkoj i protestantskoj teologiji, te u teološkom ekumenskom dijalogu koji je još uvijek pred nama. Stoga je preporučujemo svima koji se zanimaju za teologiju.

Ante Mateljan

SAMO ISTINA LJUDE POVEZUJE I OD ZLA IH OSLOBAĐA

"Crkva u svijetu" br. 4/1998. donosi članak naslovljen "Političke religije i novo mirotvorstvo", iz pera našega dobro znanog sociologa prof. Željka Mardešića, koji kaže da su "sve tri konfesije na području bivše Jugoslavije - bile očito manipulirane od nacionalističkih politika".

Stavljati u istu ravan sve tri "konfesije" i "sve tri nacionalističke politike" na području bivše Jugoslavije, a ne uvažavati razlike koje postoje između tih konfesija i tih "nacionalističkih politika", znači krivotvoriti povijesne činjenice. Naime, ne može se izjednačavati velikosrpska porobljivačka genocidna fašistoidna "nacionalistička (zašto ne reći šovinistička) politika", s hrvatskom "nacionalističkom

(bolje bi bilo reći nacionalno-obrambenom) politikom". Povijesna je istina da je hrvatska nacionalna politika uvijek bila domoljubno-obrambena, a nikad porobljivačko-osvajačka, jer Hrvati nikad nisu osvajali tuđe teritorije, nego su se uvijek samo branili od stranih osvajača. Za razliku od toga, Srbi su uvijek imali šovinističko-osvajačku politiku, sa svim oznakama fašistoidne genocidnosti.

Stoga nije isto kad katolička "konfesija", što će reći Katolička crkva u Hrvatskoj podržava nacionalno-obrambenu politiku naroda u kojemu je utjelovljena, i kad pravoslavna "konfesija", što će reći Srpska pravoslavna crkva podržava velikosrpsku šovinističko-porobljivačku politiku. Isto tako, kad kardinal Kuharić hrvatskim katolicima poručuje: "Ako vam pravoslavni Srbi ubiju oca i majku, i zapale kuću, vi nemojte ubiti njihove očeve i majke, niti zapaliti njihove kuće", to je posve različito od ponašanja vodstva Srpske pravoslavne crkve, koje nikada nije javno opomenulo pravoslavne Srbe da ne ubijaju nedužne Hrvate. Posljedica različitog ponašanja vodstva Katoličke crkve na području bivše Jugoslavije i vodstva Srpske pravoslavne crkve, jest to što su Srbi na neokupiranom području Hrvatske mogli sigurno i normalno živjeti, dok su Hrvati na okupiranome hrvatskom prostoru bili masovno ubijani i proganjani, a njihovi domovi i sakralni objekti porušeni i spaljeni.

Sve što je navedeno o odnosu ponašanja katoličke i pravoslavne "konfesije", vrijedi i za ponašanje vodstva treće - islamske religije prema katoličkoj konfesiji.

Prema tome, ne stoji tvrdnja Željka Mardešića da "su predstavnici svih religija malo ili ništa učinili na postizanju mira na našim prostorima". Istina je, pak, da su predstavnici katoličke religije na našim prostorima skupa s mirotvornom nacionalnom hrvatskom politikom učinili sve što se učiniti moglo za postizanje mira, dok su predstavnici pravoslavne i predstavnici islamske religije učinili sve što su mogli da podupru osvajačke politike svojih svjetovnih vođa - Miloševića i Izetbegovića. To je istina koju "novo mirotvorstvo" mora uvažavati, jer samo istina ljude i narode međusobno povezuje i oslobađa ih od zla i ratnih strahota, dok ih zaobilaženje istine neminovno vodi u nove sukobe i stradanja.

Stipe Vuković